

Rapport: 8. klasse på efterskole

NOTAT

10. januar 2019

Indhold

Rapport: 8. klasse på efterskole.....	1
Indledning og læsevejledning	2
I. Undersøgelsens væsentligste resultater	2
II. Fakta om 8. klasse på efterskole	3
III. Økonomiske vilkår for arbejdet med 8. klasse på efterskole	4
III. a. Ingen entydige forskelle i tilskudsdelingen	5
III. b. Økonomisk støtte til egenbetalingen fra kommunen	5
III. c. Støtte i fritiden	6
III. d. Undervisningstilbud til 8. klasse	7
III. e. Rekruttering til 8. klasse sker på andre vilkår	8
III. f. Større frafald blandt elever i 8. klasse skal forebygges aktivt	9
III. g. En stor andel bliver 2. årselever	10
III. h. Konklusion økonomi.....	10
IV. Den særlige sociale opgave forbundet med 8. klasseeleverne	11
IV. a. 8. klasseelevernes særlige karakter stiller krav til pædagogik og organisering.....	11
IV. b. Kommuner og skoler er oftere på bagkant	13
IV. c. Vi kan gøre en forskel	13
V. Kort om undersøgelsen.....	14

Indledning og læsevejledning

Generalforsamlingen 2018 tilsluttede sig fire forslag fra arbejdsgruppen om tilskudsrevision. Opbakningen til forslaget om en tillægstakst til 8. klasse var imidlertid både på generalforsamlingen og i den efterfølgende urafstemning mere forbeholden sammenlignet med opbakningen til de andre forslag. Derfor besluttede bestyrelsen at undersøge 8. klasse nærmere, inden der træffes endelig beslutning om det videre arbejde med forslaget.

På den baggrund har sekretariatet i november 2018 gennemført hhv. en spørgeskemaundersøgelse blandt de ca. 80 skoler, der har elever på 8. klassetrin, og to fokusgruppeinterview med udvalgte skoler på Fyn og i Jylland.

Formålet med undersøgelsen har været at undersøge to overordnede spørgsmål:

1. Hvordan er de økonomiske vilkår for arbejdet med 8. klasse sammenlignet med 9. og 10. klasse?
2. Er der en særlig social opgave forbundet med at have elever i 8. klasse?

Nedenfor præsenteres først undersøgelsens hovedkonklusioner. Derefter udbredes undersøgelsesresultaterne og til sidst uddybes metoden bag undersøgelsen.

I rapporten bruges begrebet specialefterskoler om de efterskoler, der henvender sig til elever med særlige behov, mens begrebet ordblindeefterskoler bruges om de efterskoler, der henvender sig til elever med ordblindhed. De øvrige kaldes almene efterskoler.

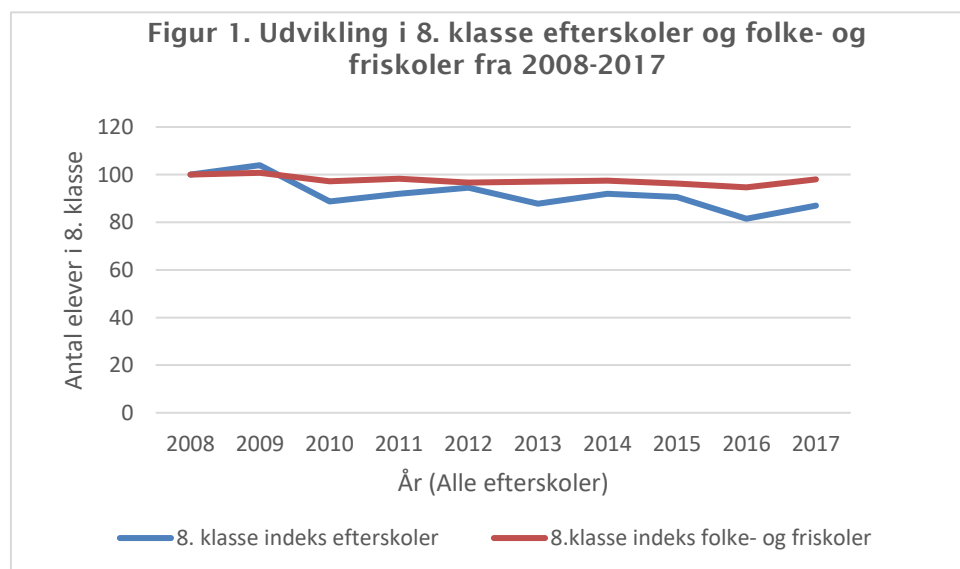
I. Undersøgelsens væsentligste resultater

- Et skoletilbud med elever i forskellige aldre og på forskellige modenhedsstadier beskrives af skolerne som berigende for alle parter, men det kræver 'balance' og konstant årvågenhed fra skolens side at sikre sig, at fællesskabet fungerer.
- Det er, særligt for almene skoler, mere ressourcekrævende at have elever på 8. klassetrin sammenlignet med 9. og 10. klasse. Det skyldes både, at eleverne generelt er mindre modne end deres ældre kammerater, og at de oftere kommer med personlige, sociale og faglige problematikker.
- Det øgede ressourceforbrug udmøntes konkret i form af mindre hold i undervisningen (oftest maks. 18 i klassen) til sammenligning med en typisk klassestørrelse på ca. 24, og øget tilstedeværelse af klasselærer i undervisningen og kontaktlærer i samværsdelen.
- Andelen af elever med kommunal støtte til egenbetalingen er på de almene skoler markant højere i 8. klasse end på de øvrige klassetrin, hvilket indikerer en mere udsat elevgruppe.

- Der er generelt højere frafald blandt elever på 8. klassetrin sammenlignet med 9. og 10. klasse.
- Der er imidlertid stor forskel på organiseringen og tilgangen til 8. klasse også på almene skoler. På 14 ud af 35 skoler udgør 8. klasse en eller flere selvstændige klasser, mens de øvrige integrerer eleverne på niveaudelte hold med de andre elever. 15 skoler har sociale tiltag specifikt for 8. klasse, mens flere har tilbud til sårbare elever på tværs af alle klassetrin.
- På specialefterskolerne har mange elever generelle indlæringsvanskeligheder og det faglige niveau kan variere fra indskolings- til udskolingsniveau og følger ofte ikke det formelle klassetrin.
- Såvel ordblinde- som specialefterskolerne er organiseret som et samlet særligt undervisningstilbud og den boglige undervisning foregår typisk niveaudelt og ikke efter klassetrin
- Ordblinde og specialefterskolerne er imidlertid enige om, at det er vigtigt, at de kan optage elever i 8. klasse, fordi disse elever typisk har akut behov for et skoleskift.
- Det er generelt en udfordring for udbuddet af pladser til elever på 8. klassetrin, at de oftest ansøger langt senere end de ældre elever. Da der er meget få skoler, som reserverer pladser til 8. klasse, betyder det, at de får plads, hvis skolerne har ledig kapacitet.

II. Fakta om 8. klasse på efterskole

Fra 2008 til 2017 er antallet af elever i 8. klasse på efterskole faldet fra ca. 1500 til 1300. Det er et fald på 13 procent. I samme periode er det samlede antal elever i 8. klasse på folke- og friskoler kun faldet med 3 procent. Figur 1 viser udviklingen i elevtal for 8. klasse i indekseret form for hhv. efterskoler og folke- og friskoler.

I 2008 udgjorde 8. klasse ca. 5,7 procent af efterskolens samlede elevtal, mens andelen i 2017 er faldet med et procentpoint til 4,6. Samtidig er antallet af 8. klasseelever på almene skoler faldet, mens der er sket en stigning på special- og ordblindeefterskolerne, se tabel 1.

Tabel 1. Elevtal 8. klasse (bestand) på almene og specialefterskoler 2008-2017

Skoler/år	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Almene efterskoler	960	1.024	897	896	838	744	797	751	672	702
Special- og ordblindeefterskoler	557	553	450	500	595	587	597	623	564	618
I alt	1517	1577	1347	1396	1433	1331	1394	1374	1236	1320
Andel af samlet elevtal procent	5,7	5,8	5,0	5,1	5,4	4,9	5,0	4,9	4,5	4,6

Kilde: UVM databank, bestandtal pr. 5/9 for hvert år.

Tabellen viser, at antallet af elever i 8. klasse er steget gradvist på special- og ordblindeefterskolerne. Andelen af elever i 8. klasse er dermed højere på special og ordblindeefterskoler med 19 procent af elevtallet mod ca. 2,8 procent på de almene skoler. Skolerne forklarer det bl.a. med, at lov om inklusion i folkeskolen har fået flere til at søge efterskole. Det gælder elever med indlæringsvanskeligheder og udviklingsforstyrrelser, der i højere grad end tidligere inkluderes i almenklasser uden den nødvendige støtte. Og det gælder ordblinde elever, der - fordi der sidder flere børn med særlige behov i klassen - ikke får den nødvendige hjælp.

III. Økonomiske vilkår for arbejdet med 8. klasse på efterskole

I dette afsnit undersøger vi de økonomiske rammer for arbejdet med 8. klasse; statslige tilskud, kommunale tilskud samt forhold omkring rekruttering og frafald, der også har betydning for skolens økonomi.

Tilskudsmæssigt gælder de samme vilkår for 8. klasse som for de øvrige klassetrin¹. Elever på dette klassetrin udløser driftstakst 1 for undervisningspligtige og kan på samme vilkår som øvrige elever omfattes af inklusions- eller specialundervisningstilskud (grundtakst og tillægstakster på special- og ordblindeskolerne) og øvrige tillægstakster. Hvis der er behov for individuel støtte i

¹ Med den undtagelse at der er en fælles driftstakst for de undervisningspligtige elever i 8. og 9. klasse, mens driftstaksten for 10. klasse er ca. 7.500 kr. lavere pr. årselev. En 8. klasse med 16 elever udløser altså ca. 120.000 kr. mere end en 10. klasse af samme størrelse, men udløser ikke mere end en 9. klasse af samme størrelse.

fritiden, kan skolen eller familien søge om bevilling hertil fra elevens hjemkommune.

III. a. Ingen entydige forskelle i tilskudsdelingen

Inklusions- og specialundervisningstilskud kan søges til alle elever afhængig af behovet og skal dække opgaven med at yde faglig støtte. Der er således ikke tale om et generelt tilskud til skolen.

På det datagrundlag vi har til rådighed (rundspørge for ét år), er det vanskeligt at vurdere, om de almene skoler oftere søger inklusions- og specialundervisningstilskud til elever i 8. klasse end til de ældre elever. Det ser ud som om, ca. halvdelen af skolerne med 8. klasse gør det i større grad, mens der ikke ser ud til at være nogen forskel for de øvrige. Det blandede billede blev bekræftet i fokusgrupperne og begrundes bl.a. i forskellige tilgange til rekruttering og organisering. Flere skoler understreger også, at eleverne i 8. klasse ikke nødvendigvis adskiller sig fra de øvrige rent fagligt.

På special- og ordblindееfterskolerne er vi til gengæld ret sikre på, at der ikke er nogen signifikant forskel på anvendelsen af tillægstakster afhængig af klassetrin. På ordblindeskoler er udgangspunktet, at alle elever undervises på små hold. På specialefterskolerne er det elevernes tidligere skolegang og eventuelt behov for specialundervisning, der er afgørende for, hvilke takster, der søges. Begge tillægstakster (1 og 2) kræver PPR-udtalelse. I fokusgrupperne pegede skolerne dog på, at det ofte er vanskeligere at indhente PPR-udtalelserne på elever i 8. klasse, fordi de oftere (end de ældre elever) kommer uden udredning og beskrivelse fra deres tidligere skole.

III. b. Økonomisk støtte til egenbetalingen fra kommunen

En anden faktor er, hvorvidt kommunen bidrager økonomisk til opholdet. Her er konklusionen helt entydigt, at der på de almene efterskoler generelt er en større andel af eleverne i 8. klasse ift. de ældre klasser, hvor kommunen bidrager til egenbetalingen. På specialefterskolerne er andelen af elever med kommunal finansiering generelt meget høj. Til gengæld mærker ordblindееfterskolerne, at kommunerne i stigende omfang sparer støtten helt eller delvis væk.

Det kommunale bidrag til egenbetalingen letter naturligvis den økonomiske adgang for eleven, men medfører ikke nogen ekstra ressourcer til skolen i form af lærertimer. Når en elev får støtte til egenbetalingen gennem lov om social service er det til gengæld en sikker indikation af, at eleven har et særligt behov for støtte i servicelovens forstand fx pga. sociale problemer i skolen eller familien. Når støtten bevilges via folkeskoleloven, er det typisk pga. et fagligt støttebehov. Andelen af

elever, der har kommunal støtte til egenbetalingen fra kommunen, fremgår af tabel 2.

Tabel 2. Elever med støtte fra kommunen i 8. klasse på 62 skoler 2018*

Skoletype	Antal Skoler	Samlet antal elever i 8. klasse	Heraf antal elever med kommunal støtte fra folkeskoleloven	Heraf antal elever med kommunal støtte via serviceloven	Samlet andel elever med kommunal støtte i procent
Almen efterskole	35	466	34	173	44,4
Ordblinde	13	245	36	47	33,9
Special	14	138	20	73	67,4
Hovedtotal	62	849	90	293	45,1

* En del skoler har påpeget, at antallet af elever i 8. klasse med støtte til egenbetalingen var højere i starten af skoleåret end på tidspunktet for surveyen, da frafaldet er særlig højt hos denne gruppe. Skolerne har ikke altid indblik i, hvilken hjemmel kommunen har brugt, så her er tale om skolernes bedste skøn.

Tabellen viser, at andelen af elever i 8. klasse med støtte til egenbetalingen udgør 45 procent i gennemsnit og 44 procent på de almene skoler. Det fremgår også, at hovedparten af de elever, der modtager kommunal støtte til egenbetalingen, får det bevilget med hjemmel i serviceloven. De 35 almene skoler i undersøgelsen har i gennemsnit 20 procent af deres samlede elevtal, som får kommunal støtte til egenbetalingen, hvilket bekræfter, at andelen er langt højere i 8. klasse. For de almene skoler generelt er det ca. 12 procent af alle elever, der får støtte til egenbetalingen fra kommunen. Kommunal finansiering medfører ofte et øget ressourceforbrug til administration og koordinering både i forbindelse med indskrivningen og i løbet af skoleåret pga. elevens problematikker, svage familienetværk, mv.

Ordblindeskolerne i undersøgelsen har i gennemsnit en lavere andel elever med kommunal støtte i 8. klasse end de almene skoler. Statistikken bygger kun på ét år og skal derfor tages med et vist forbehold, men tallene understøtter skolernes forklaring fra fokusgrupperne om, at kommunerne i mindre omfang yder støtte til ordblinde unges efterskoleophold, mens de oplever en stigende efterspørgsel fra forældrene selv.

III. c. Støtte i fritiden

Støtte i fritiden er ressourcer, som gør den individuelle støtte mulig, men er ikke et generelt tilskud til samværsdelen.

Det er meget forskelligt hvor stor en andel af eleverne i 8. klasse, der har fået bevilget ekstra støtte i fritiden/samværsdelen fra kommunen. Det svinger fra 0 til ca. 60 procent på de almene skoler i undersøgelsen. For alle efterskoler gælder det,

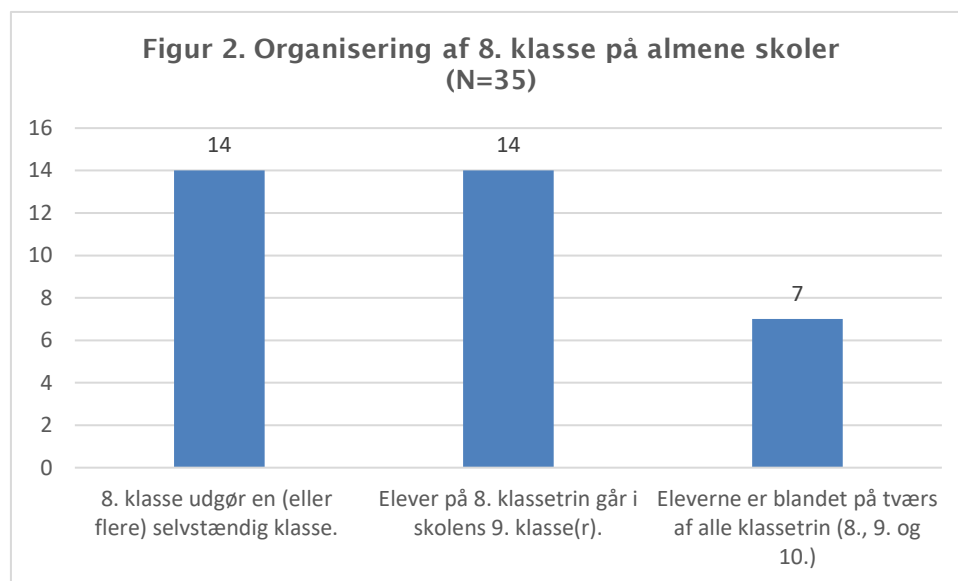
at det er ca. 13 procent af eleverne i 8. klasse, der har støtte i fritiden på efterskolen.

For skolerne i undersøgelsen svarer det til ca. 1/3 af de elever, der har kommunal støtte til egenbetalingen også får bevilget støtte i fritiden. Principielt kan man godt få støtte i fritiden uden at have støtte til egenbetalingen, men det vil være forholdsvist sjældent.

Støtte i fritiden udgør typisk en takst på ca. 350 kr. i timen, som anvendes til 1:1-tid med kontaktlærer eller lignende. Nogle steder omsættes taksten til samtaler med psykolog eller coach. Støtten søges typisk af skolen på familiens vegne.

III. d. Undervisningstilbud til 8. klasse

På 14 ud af 35 almene skoler i undersøgelsen udgør 8. klassetrin en eller flere selvstændige klasser i de obligatoriske fag. På de øvrige skoler undervises der enten niveaudelt på tværs af alle årgange, eller 8. klasseeleverne integreres på 9. klassetrin. I linje- og valgfagene blandes eleverne på tværs, se figur 2.

Både spørgeskemaundersøgelsen og fokusgrupperne viser, at de skoler, der har en selvstændig 8. klasse, i udgangspunktet tilrettelægger undervisningstilbuddet med mindre klassestørrelse og/eller flere lærere i klassen. De fleste skoler arbejder med en maks. klassestørrelse på ca. 18 elever for 8. klasse. Desuden er der ofte to-lærerordning, og nogle steder har 8. klasse-teamet prioriteret mere tid til koordinering og samvær end de øvrige teams. Flere skoler arbejder med en egentlig klasselærerfunktion, som er specifik for 8. klasse:

"Vi har en gammeldags klasselærer i 8.klasse. Det har vi ikke i de andre klasser, men det er vi nødt til. Der skal bruges ekstra tid på at skabe struktur i tingene, fx hjælpe dem med at fordele pladser og skabe tillid. Der er også mere forældrekontakt."

Fordi 8. klasse ikke går til prøver, planlægges skoleåret efter, at der skal være anderledes aktiviteter for gruppen i denne periode, som fx ekskursioner og projektarbejde. Nogle skoler laver egne prøver til 8. klasseeleverne. Men det giver også en frihed, at eleverne ikke i samme grad er bundet af prøver, så skoleåret kan indeholde andre tilbud end til 9. klasse.

"Vi har ude-undervisning hver tirsdag for 8. klasse. Vi har et klasseværelse i skoven. Så tænder vi bål og laver kakao. Det ville være godt for alle, men 8. klasse har især brug for det. Der bliver rykket rundt i deres hoveder ift. indlæring, når de går rundt derude. De skal se, at skole kan være andet end tavle og klasseværelse".

På ordblindeskolerne foregår undervisningen i de boglige fag typisk niveaudelt med små holdstørrelser på mellem 8 og 12 elever. 8. klasserne er typisk samlet på egne niveaudelte hold, som ikke adskiller sig fra 9. og 10. klasserne.

På specialefterskolerne har mange elever generelle indlæringsvanskeligheder og spænder skolemæssigt fra 0. klasse til 9. klasse uagtet deres formelle klassetrin. Alle elever undervises på niveaudelte hold, og undervisningsmæssigt modtager 8. klasseeleverne ikke et særligt tilbud.

III. e. Rekruttering til 8. klasse sker på andre vilkår

80 procent af de almene skoler angiver, at 8. klasse-eleverne generelt ansøger senere end deres ældre kammerater. Beslutningen om efterskole bliver oftere taget akut, og efterskolen er i disse tilfælde en del af løsningen på et problem i de hidtidige omgivelser (skole og/eller familie). En enkelt skole berettede i fokusgruppen om, at de i år havde fået næsten 20 ansøgninger til 8. klasse i løbet af sommerferien.

For en del skoler er optagelsen af 8. klasseelever sent på året afhængig af, at skolen har ledig kapacitet til det aktuelle eller det kommende skoleår, hvilket i udgangspunktet er en lidt kedelig situation. Her er det særlig vigtigt at være opmærksom på 'balancen', så man ikke får optaget flere sårbare elever, end man kan rumme.

Skolerne bruger også generelt flere ressourcer på 'screening' til 8. klasse i form af en eller flere samtaler med eleverne før optagelsen. Der er oftere også særlige problematikker, som skal udredes før eleven starter på skolen.

"Vi gør ikke noget særligt for at markedsføre os overfor 8. klasse. De kommer af sig selv, men de kommer senere. Det betyder ikke, at de er 'bøvlede', selv om der er flere af dem, der har ting med, som bøvler. De har alle sammen en historie..."

I fokusgrupperne understregede særligt de almene skoler, at det kræver – og skyldes – en bevidst beslutning fra bestyrelsens side, at man udbyder 8. klasse. Flere af skolerne kunne godt fylde skolen op med 9. og 10. klasse, så det kræver 'is i maven' at vente på 8. klasserne. I spørgeskemaet er det kun 3 af de almene skoler, der har svaret, at de reserverer pladser til 8. klasse. De fleste optager eleverne i den rækkefølge, de melder sig, mens en stor gruppe har sat et maks. for optaget til 8. klasse. Det begrundes i hensynet til balancen i elevgruppen og skolens pædagogiske kapacitet.

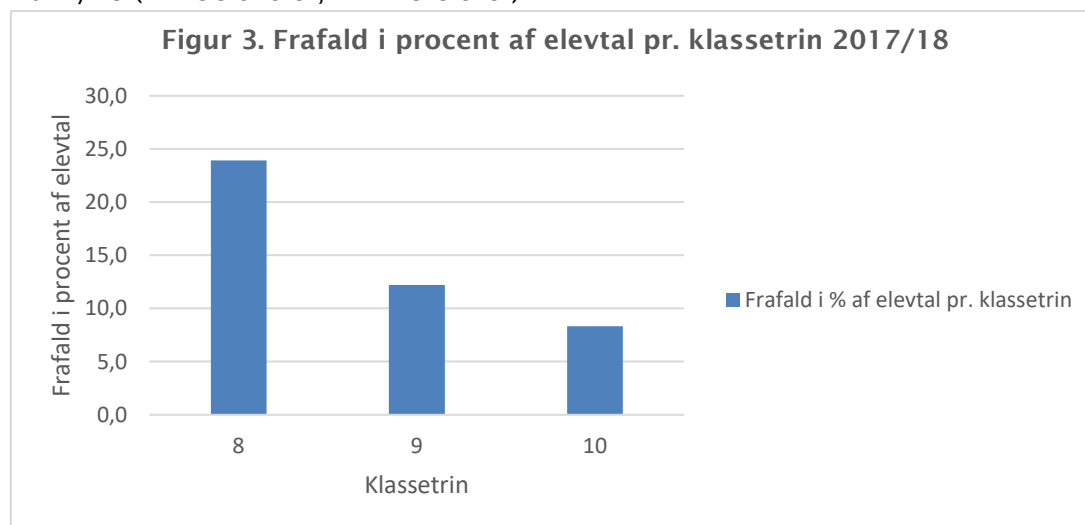
"I år har vi større søgning til skolen, end vi har haft i en årrække. Så er dilemmaet: Tør vi reservere pladser til 8. klasse? Vi mangler fx piger på fodboldlinjen..."

"Vi har kun én 8. klasse for at sikre balancen i elevgruppen. Det er en bevidst beslutning. Vi har højst 18 elever i klassen, og det er vigtigt at lave en god 8. klasse. De må ikke være for socialt belastede. De må heller ikke være for små. Det handler om vores selvforståelse som skole. Vi skal også være attraktive for 10. klasse"

Lidt paradoksalt er der stort set ingen skoler, der markedsfører sig på 8. klasse. Eleverne kommer iflg. skolerne 'af sig selv'. Til gengæld kommer de sent.

III. f. Større frafald blandt elever i 8. klasse skal forebygges aktivt

Figur 3 viser frafald i procent for 8., 9. og 10. klassetrin. Frafall dækker her over alle afbrydelser uanset årsag. Data er fra skolernes indberetning af elevstøtte 2017/18 (N=198 skoler, 24.279 elever).

Figuren viser, at næsten 25 procent af eleverne i 8. stoppede før tid (dvs. før juni) i skoleåret 2017/18, mens det samme gjaldt for ca. 12 procent i 9. klasse og ca. 8 procent i 10. klasse².

Der er nærliggende at antage, at den højere andel socialt udsatte elever i 8. klasse er medvirkende til at trække frafaldsprocenten op.

De skoler, der deltog i fokusgrupperne, var meget tydelige om, at mindre hold og faste lærerkræfter samt øget tilstedeværelse i samværsdelen generelt er nødvendigt for at fastholde de yngste elever.

III. g. En stor andel bliver 2. årselever

En væsentlig pointe ift. 8. klasse er, at stort set ingen skal hjem igen, når de først har fuldført et år på efterskole i 8. klasse. 50 procent af skolerne i undersøgelsen angiver, at stort set alle fortsætter i 9. klasse og yderligere 30 procent af skolerne vurderer, at 75 procent af årgangen fortsætter. I nogle tilfælde henvises der til en anden (efter)skole, hvis elevens behov har ændret sig, men typisk fortsætter de på skolen i 9. klasse – og på specialefterskolerne ofte også i 10. klasse.

Det har den positive økonomiske effekt, at behovet for aktiv rekruttering til 9. klasse mindskes. De skoler, der har en væsentlig andel af elever med kommunal støtte til egenbetalingen, anfører imidlertid, at de ikke sjældent giver væsentlige rabatter, hvis eleven gerne vil gå i 10. klasse, og kommunen ikke længere vil bidrage.

III. h. Konklusion økonomi

På en del af de almene skoler, er der behov for at lave mindre hold og prioritere flere lærerkræfter til undervisning og samvær med 8. klasseeleverne ift. de ældre elever. Dette er ikke afspejlet i tilskudsstrukturen, da driftstaksten for 8. og 9. klasse er den samme. På nogle skoler er andelen af elever med støtte til egenbetalingen fra kommunen højere i 8. klasse end blandt de øvrige elever. Det indikerer en mere udsat elevgruppe, som både administrativt og pædagogisk er mere ressourcekrævende.

² Det samlede frafald i denne opgørelse ligger på ca. 10 procent, hvilket er et procentpoint lavere end de sædvanlige opgørelser baseret på elevtalsanalysen. Det skyldes, at der i denne opgørelse ikke er modregnet for elever med senere start i løbet af skoleåret.

På ordblindeskolerne er udgangspunktet, at undervisningen er organiseret på mindre hold. På specialefterskolerne er elevernes faglige behov i mindre grad afhængige af deres formelle klassetrin og undervisningen er også her tilrettelagt med små holddannelser, to-lærerordninger mv. På disse skoler kan der dermed ikke entydigt påvises øgede udgifter til elever på 8. klassetrin i forhold til de ældre.

Det, at eleverne ofte ansøger langt senere end de ældre elever, og den højere frafaldstendens blandt de yngste elever, medvirker til at øge den økonomiske usikkerhed ift. at prioritere 8. klasse i skolens tilbud.

IV. Den særlige sociale opgave forbundet med 8. klasseeleverne

En ting er økonomien, noget andet er, hvorvidt der er en særlig social opgave forbundet med at have 8. klasse. De skoler, der medvirkede i fokusgrupperne, var ikke i tvivl. Skolerne oplever, at der ligger et særligt socialt ansvar i at arbejde med 8. klasse. Det skyldes både elevgruppens generelle manglende modenhed ift. de ældre elever og særligt på de almene skoler, at andelen af socialt og økonomisk udsatte elever er større i 8. klasse. En tendens til højere frafald bidrager desuden til at skabe andre betingelser for skolernes pædagogik og organisering.

Grundlæggende er skolerne også af den overbevisning, at eleverne i 8. klasse har et særligt og presserende behov for efterskolen. De ansøger oftere akut og kommer typisk med en blandet motivation, hvor efterskolen skal bidrage til løsningen af nogle problematikker, frem for alene at være drevet af positiv motivation. Når det er sagt, så er der en stor del af skolerne, som ikke har særlige sociale tiltag for 8. klasse specifikt. Tværtimod findes elever med sårbarhed på alle klassetrin.

IV. a. 8. klasseelevernes særlige karakter stiller krav til pædagogik og organisering

Alle de skoler, Efterskoleforeningen har talt med i forbindelse med undersøgelsen, angiver, at eleverne i 8. klasse ligner de øvrige på de fleste punkter. Der er en væsentlig andel af eleverne, hvor skolerne ikke umiddelbart mærker nogen forskel ift. ældre elever. Grundlæggende skal de kunne fungere i en efterskolehverdag, og det skal være 'lysten, der driver værket'.

I spørgeskemaundersøgelsen er det 15 ud af 35 almene skoler, der har særlige sociale tiltag for 8. klasse. Til gengæld har 26 skoler tiltag til støtte for sårbare og/eller udsatte elever generelt. 17 skoler vurderer, at elever i 8. klasse bruger de sociale tiltag i samme omfang som de ældre elever, mens 8 skoler mener, de bruger tiltagene i højere grad end de øvrige.

Skolerne i fokusgrupperne er stort set enige om, at det forhold, at de fleste elever i 8. klasse kommer med 'en historie', samt deres manglende modenhed, stiller

særlige krav til skolens organisering og lærernes indstilling til opgaven. En del af eleverne er kun 13 år, når de starter.

Flere skoler nævner modenhedsspring som en årsag til, at særligt piger søger efterskole i 8. klasse, fordi de er vokset fra deres jævnaldrende kammerater derhjemme og derved er blevet særligt 'dygtige til at skabe konflikter'.

Mange af drengene er ved starten af skoleåret ikke fysisk fuldt udviklede, og de har typisk sværere ved at overskue og håndtere praktiske opgaver som oprydning og rengøring på egen hånd.

I tillæg hertil kommer stort set alle elever med en historie, som fx kan handle om en problematisk skilsmisse, psykisk sygdom eller andre udfordringer.

"Der er altid en grund til, at man kommer på efterskole i 8. klasse. For pigerne kan det være, at de er vokset fra de andre i klassen. For drengene, at de er ved at komme på glatis".

"Vi har meget få elever i 8. klasse fra almindelige kernefamilier med to forældre. Der er næsten altid en historie med, at en forælder er død eller, at der er skilsmisse eller psykisk sygdom i familien."

Skolerne understreger, at det er berigende for kulturen og pædagogikken at have en større aldersspredning, men det skaber også udfordringer ift. fx alkohol og festkultur, som skolen er nødt til at forholde sig til.

"Den store udfordring ligger, når de bliver sluppet løs i samværsdelen. Her har 8. klasse-drengene ofte slet ikke fundet ud af, at der er forskel på drenge og piger. Men pigerne i 10. klasse har allerede besluttet hvilket stel, de skal samle på. [] Før vi havde 8. klasse, kunne vi godt klare en aftenvag, selv om én medarbejder var syg. Det kan vi ikke nu. Der kommer vikar på."

"Vi er meget opmærksomme på 8. klasse-pigerne i forhold til 10. klasse-drengene. Her er vi nødt til at være meget tydelige og hjælpe drengene med at være opmærksomme og omsorgsfulde i forhold til, at pigerne er så meget yngre."

Det kræver en anden årvågenhed og tilstedeværelse af lærerne, der også skal være villige til i højere grad at agere i rollen som opdragere. Stort set alle skolerne peger også på, at forældrenes behov for kommunikation og inddragelse er højere, jo yngre eleverne er, og der bruges derfor typisk flere kræfter på forældrekontakt i 8. klasse.

"Lærerne skal være far og mor. Det skal de ville. De er nødt til at hjælpe med hygiejne og rengøring. Der skal i det hele taget pusse-nusses noget mere"

En del af skolerne påpeger også, at det ofte er elever, der 'falder igennem' forandringen i skolestruktur ved overgangen fra 7. til 8. klasse, som søger efterskolen akut. Når fx mindre friskoler eller indskolingsafdelinger samles i større enheder på overbygningsskoler, hvor der stilles større krav til elevens

selvstændighed og sociale kompetencer, kan elever med faglige vanskeligheder ikke overskue skolegangen.

"Det er altid periferi-børn, fx meget stille piger."

"Næsten alle kommer med en mobbehistorie."

Skolerne i fokusgruppeinterviewene berettede også om skolevægring som en hyppigere forekommende årsag til, at man søger efterskole i 8. klasse. De fleste har mødt elever, som ikke har været i skole i et år eller mere.

IV. b. Kommuner og skoler er oftere på bagkant

Den øgede andel i 8. klasse, der har kommunal støtte til egenbetalingen på efterskolen, er den mest direkte indikator for, at den sociale opgave er større i 8. klasse, fordi disse elever altid har problematikker med i bagagen, som gør dem mere sårbare, uden at skolen nødvendigvis er informeret på forhånd.

Med barnets reform fra 2011 blev støtte til egenbetalingen for efterskoleophold undtaget fra kravet om, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse, før støtten bevilges. Det giver god mening, fordi de unge på den måde kan få støtte uden at opleve at blive 'stemplet' eller stigmatiseret.

Det betyder imidlertid også, at efterskolen er selve foranstaltningen, som antages at afhjælpe problemet. Og det betyder videre, at eleven ikke nødvendigvis har en 'sag' i kommunen, og at kommunen ikke er forpligtet til at bidrage til foranstaltningen på andre måder, selv om loven stiller krav om, at den unge skal have et særligt behov for støtte i form af personlige eller sociale problemer. Forældrenes trængte økonomi er ikke i sig selv et tilstrækkeligt grundlag for at yde tilskud. Fordi elever i 8. klasse er så unge, sker det oftere, at der ikke følger den nødvendige information med.

"Det er ofte ikke tydeligt nok eller slet ikke beskrevet i kommunen, hvad der er på færde. Så beskriver vi og tildeler støtte (for egen lomme) i 8. klasse, så vi kan hente det hjem i 9. klasse."

"Det sker oftere, at kommunerne ikke er ærlige. Det (efterskolen) er altid en god løsning for dem."

"For elever i 8. klasse er efterskolen oftere et alternativ til anbringelse".

IV. c. Vi kan gøre en forskel

Holdningen blandt skolerne i fokusgrupperne var entydigt, at skoleformen er nødt til at have et tilbud til 8. klasse. Simpelt hen fordi behovet er der.

"Det er en mulighed for, at vi kan få fat i dem, når de er på vej ud i noget negativt. Hvis de kom et år senere, var meget måske tabt. På det her tidspunkt kan man lave en livsforandring for nogle af dem."

"Det er et kæmpe socialt ansvar, fordi behovet er der, og nogen skal gøre det! Vi gør det med glæde. Det er her, vi kan gøre en kæmpe forskel for eleverne. Men det kræver, at vi gør os gode til det."

"Vi er med i et ræs om faciliteter og rejser, osv. Det er pædagogisk meget lettere kun at køre 10. klasse. En tillægstakst vil måske være symbolsk, men et godt symbol."

V. Kort om undersøgelsen

Sekretariatet udsendte i uge 46 (november 2018) en spørgeskemaundersøgelse til ca. 80 skoler, der i indeværende skoleår er registreret med elever på 8. klassetrin i enten elevtalsundersøgelsen og/eller elevstøtteindberetningen. 77 procent svarende til 65 skoler har besvaret hele spørgeskemaet. Heraf er der 35 almene skoler, 13 ordblindееfterskoler og 14 specialefterskoler. Yderligere 10 procent har besvaret dele af spørgeskemaet.

Sekretariatet gennemførte desuden to fokusgruppe-interviews på hhv. Nislevgård Efterskole og Efterskolen Kildevæld med følgende deltagere:

Nislevgård (ordblindeskole), Efterskolen Flyvesandet, Tommerup Efterskole, Broby Sportsefterskole og Klintebjerg Efterskole (special).

Efterskolen Kildevæld, Sønder Felding Efterskole (ordblinde), Sønder Bork Efterskole (special), Design- og Idrætsefterskolen Skamling, Frydensberg Efterskole.

Skolerne var udvalgt ud fra geografi, skoletype og profil.